

masti hedelmällisempää kehittelä joustavampia ratkaisuja (ns. sekä-että-mahdollisuuksia) paitisi lasten päivähoidon kysymyksissä niin myös vanhusten hoi- vassa.

Lopuksi Hoiva-kirjassa käy- dään lyhyesti läpi tarpeellisia ja ajankohtaisia hoivan tutkimuk- sen suuntia. Hoivan ruumiilli- suuden ja tilojen tarkastelun li- säksi muistutetaan muun muas- sa intersektionaalisuuden vaa- teista sekä globaalien hoivaket- jujen ja hoivavajeen tutkimuk- sesta, joihin hoivatutkimukses- sa tulisi jatkossa suhtautua vaka- vasti. Ajankohtaisista tutkimuk- sen suunnista jäävät kuitenkin yksityiset hoivapalvelut ulko- puolelle. Muualla on kuitenkin esimerkiksi esitetty, että huo-

miota olisi hyvä kiinnittää myös yksityisissä yrityksissä työsken- televien hoitajien kokemuksiin, kuten Ruotsissa on tehty.

”Hoiva – tutkimus, politiikka ja arki” -kirjan johdannossa tuo- daan heti esille, että kirjan tar- koitus on kuvata julkisten pal- velujen ja eletyn elämän koh- taamista hoivan näkökulmas- ta, koska formaalia hoivaa työ- nä on hoivatutkimuksen piiris- sä tutkittu paljon. Kirja sijoite- taankin hoivan nykykeskuste- lujen kentälle, jossa hoivattavi- en näkökulman huomioiminen saa enemmän jalansijaa. Hoivan osapuoliksi lasketaan siis hoi- van antajat ja hoivattavat, mutta hoivattavien omaisten näkökul- ma jää, lasten päivähoitoa käsit- televää lukua lukuun ottamat-

ta, kirjassa vähemmälle huomi- olle. Laajemman katsontakan- nan hengessä olisikin mielen- kiintoista kysyä myös, miten esi- merkiksi vanhusten omaiset koe- kevat julkisen ja yksityisen hoi- van: palveluasumisen, vanhain- kodit ja kotipalvelut.

Kaiken kaikkiaan kirjan ta- voitteeksi asetettu mahdollisim- man laaja-alaisen ja ajankohtai- sen kuvan tuottaminen suoma- laisesta hoivan maailmasta hoi- vattavien arjessa on odotettu ja kiinnostava. Laaja-alaisuuden pyrkimyksestä huolimatta tiet- tyjä rajanvetoja on kuitenkin tehty, mutta ajankohtaisten hoi- van kysymysten ja keskustelujen esille tuojana ja problematisoi- ja na kirja toimii hyvin.

Suoriutumattomat

ULLA VIERTOLA

Yksilökeskeisyyden aikakaudel- la ihmisen oikeus ja velvollisuus on olla itsenäinen, itsemääräy- tyvä autonominen toimija. Val- lankäytön nukketatterissa tämä tarkoittaa sitä, että jokaista nuk- kea liikuttavat langat ovat hiuk- senhienot ja melkein näkymät- tömät. Kun etäältä katsoo, voisi melkein luulla nukan itse päät- tävän tarinan juonen ja liikku- van itsestään. Tatterinukan ta- paan yksilöt suorittavat yhteis- kunnassa tiettyjä rooleja ja pyr- kivät suoriutumaan. Hengissä säilyminen vaatii terveeltä aikui- selta monenlaisia taitoja ja kyky- jä. Yksilöön kohdistuvien vaati- musten perustana ovat yhteisön tarpeet, joita pääosin määrittä- vät luonnonolot sekä luonnosta

pakenemisen aste, elämisen ha- luttu mukavuustaso.

Mukavan elämän sisältö ja keinot sellaisen saavuttamiseen määritellään yhteisön sisällä. Varsinkin erilaisten katastrofien jälkeen käsitys lokoisista olois- ta voi olla pitkään hyvin sup- pea: joku onnistuu varastamaan peitteen ja vettä, jollakin toi- sella ei ole niitäkään. Toisinaan mukavana pidetty elämisen taso on kuitenkin asetettu niin kor- kealle, että siihen ylttäminen on mahdollista vain pienelle osalle yhteisön jäsenistä. Hyvinvoin- nin kasaantuminen on omi- aan tuottamaan käsityksen kel- vollisesta ihmisyydestä, tietyil- le yhteisön jäsenille ominaises- ta oikeasta tavasta suoriutua, jo-

Anneli Anttonen &
Heli Valokivi &
Minna Zechner (toim.)
Hoiva – tutkimus, politiikka
ja arki
Vastapaino, 2009

ka ansaitusti suo juuri heille oi- keuden hyvään. Kun kaikki- valtiat, huippuosaava yksilö on ihannoitu ihmiskuva, vain pie- ni osa nukketatterin hahmoista saa oikeuden esiintyä ja hankkia juonen eli aikakauden arvostus- ten mukaisia suosionsoituksia. Ne nuket, joita esityksessä ei tar- vita, lojuvat jossakin sivummal- la kulisseissa. Siinä lojuessaan tatterinukke ei tarvitse mitään hoivaa, mutta ihmisten laita on toisin.

Käsitykset mukavuuteen oikeutetuista ja siihen oikeudetto- mista eivät kuitenkaan ole täysin yhteneväisiä, sillä ainakin sosiaa- lityön piiristä on viime aikoina kuulunut soraäänä. Näyttämön takana on liikaa sellaista ylimää- räistä väkeä, joka ei ole oikea- na pidetyn ihmiskäsityksen mu- kaista. Heidän joukossaan on lapsia, vanhuksia, vammaisia ja sairaita, ja heitä kaikkia yhdis- tää yksilön suoriutumattomuus eli hoivan tarve. Heidän olemas- saolonsa tuottaa oikeudenmu- kaisuuden ongelman, sillä heitä ei voi pitää syyllisinä omaan ti- laansa. Pieni lapsi ei tietenkään ole autonominen toimija, mut- ta toisaalta tuntuu epärealistisel- ta olettaa että vähävarainen, lii- kuntakykynsä menettänyt van- hus kykenisi kohentamaan olo- aan verkottumalla kansainväli- sesti tai menestymällä pörssis- sä. Suoriutumattomuus paljas- taa, että hengissä pysyminen ja mukavaksi mielletty elämä edel- lyttävät yksilöllisen toimijuu- den rinnalla myös yhteisön tar- joamaa turvaa. Teoksessa ”Hoi- va – tutkimus, politiikka ja ar- ki” Anneli Anttonen puhuu uni- versaalista hoivan tarpeesta, si- tä miten aina ja kaikkialla jokai- nen yhteisön jäsen jossakin elä- mänsä vaiheessa tarvitsee toisten apua ja huolenpitoa. Anttonen, Valokivi ja Zechner kuitenkin huomauttavat, että hoiva ei ole mikään itsestäänselvyys. Hoivan tarpeesta, saamisesta ja antami- sesta on olemassa erilaisia näke- myksiä, joiden taustalla vaikut- tavat erilaiset intressit.

Kirja hoivasta ja sen tutki- muksesta, politiikasta ja arjesta etsii vastauksia hoivan moniin ajankohtaisiin kysymyksiin. Ai- heena on esimerkiksi julkisen vallan, valtion ja kuntien har- joittama hoivapolitiikka, mut-

ta kirjaa lukiessa mieleen tulee myös nykypäivänä yleinen tapa tehdä politiikkaa hoivalla. Juu- ri ennen vaaleja on tapana moit- tia tai puolustaa hoivan laatua, mutta vaalien jälkeen yhteisek- si puheenaiheeksi otetaan jul- kisten hoivapalvelujen tuotta- mat kustannukset. Kirjan tietojen perusteella vaikuttaa kuiten- kin siltä, että nuo kustannukset eivät ole läheskään niin korkeat, kuin ne voisivat olla. Omai- set ja läheiset ovat edelleen tär- keimpiä hoivan tuottajia, ja val- taosa kaikesta hoivasta tehdään palkatta. Kirjassa esitetyn arvi- on mukaan omaishoitajina toi- mivista henkilöistä vain kym- menen prosenttia saa omaishoi- don tuen muodossa jonkinlais- ta korvausta työstään. Toisaalta on otettava huomioon että esi- merkiksi kansaneläke, työeläke ja ikääntyneille työttömille tar- koitetut etuudet todennäköises- ti toimivat myös omaishoidon tukena. Kun hoivan kohteena on oma puoliso tai vanhemmat, kaikenlainen yhteiskunnan antama taloudellinen apu tarjoaa mahdollisuuden pitkän ihmis- suhteen, kiintymyksen ja velvol- lisuuden pohjalta tapahtuvalle hoitotyölle. Kirjan alussa pistää silmään lause, joka ei vaikuta pe- rustellulta. Sen mukaan perhe ja suku tuottivat aikaisemmin lä- hes kaiken tarvittavan huolen- pidon jäsenilleen. Lause ruokkii mielikuvaa vanhan ajan yhtei- söllisestä idyllistä, jossa perhe ja suku aina huolehtivat omistaan. Huutolaislapset ja vaivaistalojen vanhukset kuitenkin todistavat, että entisinä aikoina perhe ja su- ku antoivat hoivaa samoilla eh- doilla kuin nykyään, eli vain si-inä määrin kuin se oli taloudel- lisesti mahdollista. Köyhyyden vähenemisen seurauksena varsi- nainen omaishoivan yhteiskun-

ta näyttäisikin entisaikojen sijas- ta löytyvän nykypäivän arjesta.

Tutkimukset informaalista hoivasta ja erityisesti ikääntynei- den ihmisten kokemuksista sekä hoivaajina että hoivattavina ovat kirjan keskeistä sisältöä. Artik- kelissa hoivan yhteiskunnallis- tumisesta ja politisoitumisesta Anttonen tarkastelee hoivaa osana hyvinvoinnin monituo- tajarajama. Nykyään hoivan tar- vitsijoita kannustetaan käyttä- mään markkinaehtoisia palvelu- ja, mutta toisaalta myös omai- set pyritään saamaan osaksi pal- velujen tuotantoa. Useimmiten tuo omainen on nainen, hoivat- tavan puoliso tai tytär. Hoivan sukupuolittunut rakenne onkin läpi kirjan kulkeva teema. Aika- kaudet vaihtuvat, mutta naisel- la on yhä entinen kaksoisroolin- sa sekä suorittajana että hoivaa- jana. Suorittamisena on kuiten- kin perinteisesti pidetty mies- ten julkista toimintaa yhteis- kunnan näyttämöillä, kun nai- sen hoivaajarooli tehdään kulis- seissa, kotien ja laitosten suljet- tujen ovien takana. Näkymättö- myys piilottaa hoivan antami- seen ja saamiseen liittyvän fyys- isen työn, konfliktit ja alistus- suhteet, ja yhteisö voi tuudittaa itsensä tyytyväiseksi luottamal- la madonnamaiseen hoivakäsi- tykseen. Julkiseksi kuvaksi kel- paa puhdasotsainen, päihteenön äiti pitämässä sylissään kaunis- ta, rauhallista lasta. Piilossa ku- lissien takana eräs osa hoivan to- dellisuutta ovat ne iäkkäät ja sai- raat ihmiset, jotka vuorokauden ympäri hoitavat, vahtivat ja jos- kus myös pelkäävät omia puo- lisoitaan.

Kirjaa on työstetty neljässä Suomen Akatemian hankkeessa, jotka eri näkökulmista tarkaste- livat hoivan asemaa nykypäivän hyvinvointiyhteiskunnassa. Tu-

loksena on monipuolinen ja ajatuksia herättävä teos, joka eri tavoin tuo esiin aiheeseen liittyvät, pohjimmiltaan kyseenalaiset itsestäänselvyydet. Kirjan katsoaus hoivan historiaan on alan nuorille opiskelijoille tarpeellinen ainakin häivyttämään mie-

likuvaa entisistä, idyllisistä yhteisöistä. Hoivataakasta tuskin selvittiin ennen paremmin kuin nyt, siitä huolimatta että korkea lapsikuolleisuus, sairaanhoidon heikko taso ja ihmisten lyhyempi elinikä vähensivät tarvetta. Nykypäivän ongelmat ovat toi-

senlaiset, mutta tuskin entisiä ongelmia keveämmät. Mukavan elämän taso kun on niin korkealla, että sitä kohti kurottavien suorittajien on yhä työläämpää vetää perässään kasvavaa joukkoa suoriutumattomia.

Isien teot

KATJA HEIKKILÄINEN

Suomalaiset ovat urheilukansaa. Tämä on sekä Miika Nousiainen Maaninkavaaran että Tuomas Kyrön 700 grammaa -teoksen peruskallio. Urheilun kautta toteutetaan suomalaisia hyveitä, sisua, kestävyyttä ja pärjäämistä, taistellaan isien hengessä sotaa veltostumista vastaan. Molempien kirjailijoiden romaaneissa urheilusta tulee kiintopiste, jonka ympärille (ydin)perhe-elämän arki isien kautta rakentuu.

Maaninkavaarassa on koettu suuri menetys: perheen juoksisijapoika on kadonnut paluumatkallaan nuorten PM-kisoista Ruotsista – hopeamitalistia vastaan tulleet vanhemmat ja sisar joutuvatkin kohtaamaan mitalikahvien riemun sijaan häilyvän epätietoisuuden Jarkon kohtalosta. Hyppäsikö poika lautalta, työnnettiinkö hänet mereen, oliko kyseessä vahinko vai tarkoituksellinen kuolema – vastauksia ei ole. Koululla talonmiehenä työskentelevä isä Martti masentuu lapsensa menetyksestä. Suru musertaa miehen, mutta pärjättävä on. Teini-ikäinen tytär Heidi painii oman surunsa kanssa ja purkaa sitä maalaamalla, mutta isän mykän tuskaisuus-

den näkeminen saa hänet miettimään keinoa tämän olon helppottamiseksi. Ehkä Heidi juoksisi jälleen Suomen maailmankartalle, jatkaisi siitä, mihin Jarkko jätti. Isä tarttuu tyttärensä tarjoamaan oljenkorteen maanisella tarmolla – oman lapsen valmentamisesta tulee täysipäiväinen tehtävä, johon koko perheen on sitouduttava.

Kyrön romaanissa hypätään pituutta. Erimunaisista kaksosveljistä muutamaa hetkeä nuorempi Ilmari kasvaa isoveljensä Jalmarin varjossa yksinhuoltajaisän parhaana poikana, mutta pituushyppy tarjoaa nuorelle miehelle pätemisen paikan. Rakkaus kuitenkin puuttuu peliin ennen kuin Ilmari ehtii päästä huipulle, kun älykkö-Liisa vie miehen sydämen. Liisa jättää opintonsa, Ilmari hypäämisen, ja nuoripari ottaa hoitaakseen huoltoaseman. Elämässä on arkisesta rakkaudesta huolimatta epäonnistumisen ja luovuttamisen sivumaku, ja kun perheen Raineri-esikoinen syntyy 700-grammaisena keskosena, pojan hengissä säilymisen puolesta Ilmari lupaa kohtalolle ja itselleen palata pituushypyn

Miika Nousiainen
Maaninkavaara
Otava, 2009

Tuomas Kyrö
700 grammaa
WSOY, 2009

pariin, leiskauttaa sen kahdeksanmetrisen, joka palauttaisi hänen omansa ja Suomen kunnian urheilukentillä. Peliin puuttuukin Suuri Valmentaja, jumalolennon tai enkelin kaltainen hahmo, joka näkee Ilmarin epätoivossa mahdollisuuden huipusuorituksiin – joskaan ei aivan sääntöjen mukaisesti saavutettuna.

Nousiainen Heidi ja Kyrön Ilmari treenaavat täysillä, kaikki muu on toissijaista. Pitää syödä oikeaa ruokaa, nukkua sopivasti, maistaa raudan ja maitohapon maku päästäkseen eteenpäin. Valmentajan sana on laki, metodeja ei sovi kyseenalaistaa, oman onnistumisen lisäksi kun kyseessä on moraalinen voitto yhteiskunnasta. Suuri Valmentaja selittää suomalaisen urheilun rappiotilan kohon-